

ATODIAD 1A

CYFARFOD:	Y Cyngor Llawn
DYDDIAD:	1 Rhagfyr 2022
AELOD CABINET:	Cynghorydd Ioan Thomas Aelod Cabinet Cyllid
TEITL:	TRETH CYNGOR: HAWL DISGRESIWN I GANIATÁU DISGOWNTIAU A/NEU CODI PREMIWM
AMCAN:	Cadarnhad ffurfiol am 2022/23 o'r penderfyniadau blaenorol i beidio caniatáu disgownt i ail gartrefi a pheidio caniatáu disgownt ar eiddo gwag, ac i godi Premiwm o 150% neu 100% ar eiddo perthnasol o'r fath.
SWYDDOG CYSWLLT:	Dewi Morgan, Pennaeth Cyllid

1. CRYNODEB GWEITHREDOL

- 1.1. Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 yn caniatáu disgresiwn i'r Cyngor godi Treth Cyngor llawn, caniatáu disgownt o hyd at 50%, neu godi Premiwm o hyd at 100% ychwanegol ar Dreth Cyngor rhai dosbarthau o ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor.
- 1.2. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu yn flynyddol, ers 1998, i ganiatáu DIM disgownt i ail gartrefi.
- 1.3. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu yn flynyddol, ers 2009, i ganiatáu DIM disgownt i eiddo sydd wedi bod yn wag ers 6 mis neu fwy.
- 1.4. Ychwanegodd Adran 139 Deddf Tai (Cymru) 2014 Adrannau 12A a 12B i Ddeddf 1992 er mwyn cynnwys darpariaeth ddewisol i gynghorau i godi "Premiwm" ychwanegol o ddim mwy na 100% ar eiddo sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy (Adran 12A) ac ail gartrefi perthnasol (Adran 12B).
- 1.5. Ar 8 Rhagfyr 2016, penderfynodd y Cyngor y byddai'n codi Premiwm o 50% ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor, yn weithredol o 1 Ebrill 2018. Ar 4 Mawrth 2021, penderfynodd y Cyngor y byddai'n cynyddu'r Premiwm i 100%, sef y lefel uchaf bosib dan y ddeddfwriaeth, ar gyfer blwyddyn ariannol 2021/22. Penderfynodd y Cyngor ar 2 Rhagfyr 2021 y byddai'n cadw'r lefel heb ei newid ar gyfer blwyddyn ariannol 2022/23.

ARGYMHELLIAD

Argymhellir ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24 fod Cyngor Gwynedd yn:

- **Caniatáu DIM disgownt ar ail gartrefi dosbarth A, yn unol ag Adran 12 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid o 2022/23).**
- **Caniatáu DIM disgownt ac yn CODI PREMIWM O 150% ar ail gartrefi dosbarth B, yn unol ag Adran 12B o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. cynyddu o 100% i 150%).**
- **Caniatáu DIM disgownt i gartrefi sydd wedi bod yn wag am 6 mis neu fwy ac yn CODI PREMIWM O 100% ar gartrefi sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy, yn unol ag Adran 12A o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid o 2022/23).**

2. CYFLWYNIAD

- 2.1. Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 yn caniatáu disgresiwn i'r Cyngor godi Treth Cyngor llawn, caniatáu disgownt o hyd at 50%, neu godi Premiwm ychwanegol ar Dreth Cyngor rhai dosbarthau o ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor.
- 2.2. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu yn flynyddol, ers 1998, i ganiatáu DIM disgownt i ail gartrefi.
- 2.3. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu yn flynyddol, ers 2009, i ganiatáu DIM disgownt i eiddo sydd wedi bod yn wag ers 6 mis neu fwy.
- 2.4. Ychwanegodd Adran 139 Deddf Tai (Cymru) 2014 Adrannau 12A a 12B i Ddeddf 1992 er mwyn cynnwys darpariaeth ddewisol i gynghorau i godi "Premiwm" o ddim mwy na 100% ar eiddo sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy (Adran 12A) ac ail gartrefi dosbarth B (Adran 12B)
- 2.5. Ar 8 Rhagfyr 2016, penderfynodd y Cyngor y byddai'n codi Premiwm o 50% ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor, yn weithredol o 1 Ebrill 2018. Ar 4 Mawrth 2021, penderfynodd y Cyngor y byddai'n cynyddu'r Premiwm i 100%, sef y lefel uchaf bosib dan y ddeddfwriaeth, ar gyfer blwyddyn ariannol 2021/22, ac ar 2 Rhagfyr 2021 penderfynodd gadw lefel y Premiwm yn 100% ar gyfer 2022/23.
- 2.6. Mae *Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Anheddau Gwag Hirdymor ac Anheddau a Feddiennir yn Gyfnodol) (Cymru) 2022 (SI 2022/370 Cy.90)* wedi addasu Adrannau 12A a 12B Deddf 1992 sy'n rhoi grym i awdurdodau bilio godi premiwm o hyd ar 300% ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir-dymor ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24 a blynyddoedd ariannol dilynol.

- 2.7. Er mwyn ei alluogi i wneud argymhelliad yn ei gyfarfod ar 22 Tachwedd 2022, penderfynodd y Cabinet ar 27 Medi 2022 y byddai'n cynnal ymgynghoriad cyhoeddus er mwyn derbyn barn y cyhoedd sut dylid ymateb i'r newid yn y Ddeddf. Mae'r cyfnod ymgynghori wedi dod i ben, a phwrpas yr adroddiad hwn yw cyflwyno canlyniadau'r ymgynghoriad, yn ogystal ag ystyriaethau perthnasol eraill, fel bod modd i'r Cabinet bwyso a mesur yr adborth sydd wedi ei dderbyn cyn penderfynu ar argymhelliad i'w gynnig i'r Cyngor llawn.
- 2.8. Mae canlyniadau'r ymgynghoriad cyhoeddus wedi eu cynnwys yn Rhan 4 yr adroddiad yma.

3. YSTYRIAETHAU PERTHNASOL

Cyd-destun

- 3.1. Nid "ail gartrefi" na "tai haf" yw'r terminoleg a ddefnyddir yn Adran 12B, ond "anheddau gyda preswyllo o bryd i'w gilydd (*dwelling occupied periodically*)". Mae'r Ddeddf yn datgan mai'r amodau er mwyn i eiddo fod yn destun premiwm Treth Cyngor "ail gartref" yw, "***there is no resident of the dwelling, and the dwelling is substantially furnished***". Hynny yw, nad yw'r eiddo yma yn brif gartref i unrhyw un, ond mae wedi cael ei ddodrefnu. Nid yw'r Ddeddf yn cynnwys unrhyw ddarpariaeth i allu gwahaniaethu ar sail lle mae'r perchennog yn byw, neu os yw'n cael ei ddefnyddio at bwrpasau gwyliau.
- 3.2. Yn *Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Dosbarthau Rhagnodedig ar Anheddau) (Cymru) 1998 (SI 1998/105)* mae 'ail gartrefi' wedi'u categorioidio i ddau ddosbarth, sef dosbarthau A a B, tra bod dosbarth C yn cyfeirio at eiddo gwag:
- **Dosbarth A** – Annedd lle nad oes trigolyn, sydd wedi'i ddodrefnu'n sylweddol lle mae'r meddiant yn cael ei wahardd am gyfnod o 28 diwrnod o leiaf yn y flwyddyn berthnasol.
 - **Dosbarth B** – Annedd lle nad oes trigolyn, sydd wedi'u ddodrefnu'n sylweddol a nid oes cyfyngiad cyfreithiol ar ei feddiant.
 - **Dosbarth C** – Annedd sydd yn ddiddeiliad a heb ei ddodrefnu'n sylweddol.
- 3.3. Diffinnir "trigolyn" mewn perthynas ag unrhyw annedd fel unigolyn sydd wedi cyrraedd 18 mlwydd oed gyda'u prif neu unig breswylfa yn yr annedd (Adran 6(5) Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992).
- 3.4. Fel canlyniad i'r newidiadau a daeth i rym yn sgil Deddf Tai (Cymru) 2014, ystyriwyd y mater gan y Cyngor Llawn ar 8 Rhagfyr 2016, a penderfynodd godi Premiwm o 50% yn 2018/19 ar ail gartrefi dosbarth B ac ar eiddo gwag hir dymor dosbarth C (gwag am 12 mis neu fwy).

3.5. Mae'r holl bapurau cefndir mewn perthynas â'r penderfyniad cyntaf i godi Premiwm i'w cael ar wefan Cyngor Gwynedd:

<https://democratiaeth.cyngor.gwynedd.gov.uk/ielistdocuments.aspx?cid=130&mid=1656&ver=4>

3.6. Ar 4 Mawrth 2021 penderfynodd y Cyngor y byddai'n cynyddu lefel y Premiwm i 100% ar eiddo perthnasol. Mae holl bapurau cefndir mewn perthynas â'r penderfyniad hwn i'w cael ar wefan Cyngor Gwynedd:

<https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//ielistdocuments.aspx?cid=130&mid=4215&ver=4&>

3.7. Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 yn mynnu fod rhaid gwneud penderfyniad yn unol ag Adrannau 12, 12A a 12B yn flynyddol, a hynny gan y Cyngor llawn.

3.8. Mae strategaeth ariannol 2022/23, a setliad grant y Cyngor gan Lywodraeth Cymru, wedi'i seilio ar barhad y polisi i ganiatáu DIM disgownt, a byddai rhaid i unrhyw newid i'r polisi hwnnw gael ei ariannu gan y Cyngor yn 2022/23.

3.9. Mae'r rheoliadau ar gyfer gosod sylfaen y dreth wedi eu llunio fel nad yw penderfyniad i godi Premiwm yn effeithio ar setliad grant y Cyngor gan Lywodraeth Cymru.

3.10. Ar 9 Tachwedd 2022 roedd:

- **4,564** eiddo yn destun y Premiwm ar ail-gartrefi (Dosbarth B)
- **229** o ail gartrefi pellach yn Dosbarth B ond ddim yn talu'r Premiwm gan eu bod yn destun un o'r eithriadau a amlinellir yn Rhan 8 isod.
- **753** eiddo o fewn Dosbarth A lle mae'r meddiant yn cael ei wahardd am gyfnod o 28 diwrnod o leiaf yn y flwyddyn berthnasol.

3.11. Ar yr un adeg, roedd **1,099** eiddo yn destun y Premiwm ar annedd gwag hirdymor.

3.12. Gellir gweld sut mae'r niferoedd wedi newid yn y tabl isod:

	Gorffennaf 2016	Tachwedd 2020	Tachwedd 2022
Ail-gartrefi Dosbarth B*	4,841	4,718	4,564
Annedd gwag hirdymor	1,115	1,130	1,099

* eithriad ddim yn berthnasol

Gofynion Statudol

- 3.13. Wrth roi'r grym i gynghorau i godi Premiwm (yn wreiddiol hyd at 100% ac yna hyd at 300%) ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac anheddau gwag hirdymor, mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi canllawiau statudol ar gyfer gweinyddu'r Premiwm, sef *Canllawiau Gweithredu Premiymau'r Dreth Gyngor ar Gartrefi Gwag Hirdymor ac Ail Gartrefi yng Nghymru*. Mae copi o'r Canllawiau Statudol i'w gael yn Atodiad 1.
- 3.14. Mae paragraffau 20 i 22 o'r Canllawiau yn amlinellu'r hyn sydd angen i awdurdod lleol ei ystyried pan yn bwriad cyflwyno Premiwm. Rhoddwyd ystyriaeth fanwl i rhain yn 2016 pan benderfynodd Cyngor Gwynedd gyflwyno Premiwm o 50% ar ail gartrefi ac anheddau gwag hirdymor, ac yna bob blwyddyn pan yn dod i benderfyniad ar y Premiwm ar gyfer y flwyddyn ddilynol. Os bydd y Cabinet yn penderfynu argymhell cynyddu lefel y Premiwm bydd angen iddo ystyried y canlynol eto, a sut mae'r dystiolaeth sydd i law yn cyflawni'r isod.

20. Bwriadwyd i'r disgresiwn a roddir i awdurdodau lleol i godi premiwm fod yn gyfrwng i gynorthwyo awdurdodau lleol i wneud y canlynol:

- adfer defnydd cartrefi gwag hirdymor er mwyn darparu cartrefi saff, diogel a fforddiadwy; a
- chynorthwyo awdurdodau lleol i gynyddu'r cyflenwad o dai fforddiadwy a gwella cynladwyedd cymunedau lleol.

21. Wrth benderfynu p'un ai codi premiwm ynteu peidio, dylid talu sylw i'r nodau hyn. Dylai awdurdodau gymryd i ystyriaeth yr angen am dai a'r amgylchiadau neilltuol yn eu hardal.

22. Mae yna ystod o ffactorau a allai fod o gymorth i awdurdodau lleol i benderfynu p'un ai codi premiwm ynteu peidio. Tra y bydd rhai ffactorau yn benodol naill ai i gartrefi gwag hirdymor neu i ail gartrefi, bydd eraill yn gyffredin i'r ddau. Rhestrir y ffactorau hyn isod i fod o gymorth i awdurdodau lleol. Ni fwriadwyd i'r rhestr fod yn un derfynol.

- Niferoedd a chanrannau o gartrefi gwag hirdymor neu ail gartrefi yn yr ardal;
- Dosbarthiad cartrefi gwag hirdymor neu ail gartrefi a thai eraill ledled yr awdurdod ac asesiad o'u heffaith ar werthoedd eiddo mewn ardaloedd neilltuol;
- Yr effaith bosibl ar economïau lleol a'r diwydiant twristiaeth;
- Patrymau'r galw am gartrefi fforddiadwy a faint sydd ar gael;

- Yr effaith bosibl ar wasanaethau cyhoeddus lleol;
- Yr effaith bosibl ar y gymuned leol;
- Mesurau eraill sydd ar gael i awdurdodau i gynyddu'r cyflenwad tai;
- Mesurau eraill sydd ar gael i awdurdodau i fod o gymorth i adfer defnydd eiddo gwag.

- 3.15. Wrth gyflwyno'r Premiwm o 50%, rhoddwyd sylw penodol i ddau astudiaeth. Yn gyntaf, dadansoddiad manwl a gynhaliwyd yn 2013 oedd yn cefnogi cyflwyno premiwm, gan hefyd bwysu am gamau i reoli / rhwystro trosglwyddiad ail gartrefi i dai gwyliau masnachol a'r gyfundrefn treth busnes. Roedd y ddogfen yn cynnwys dadansoddiad fanwl yn cefnogi safbwynt y Cyngor y dylid rhoi'r hawl i ganiatáu premiwm ar ail gartrefi. Rhannwyd canlyniad y dadansoddiad yma gydag aelodau ar y pryd, a bu'n ystyriaeth allweddol wrth wneud y penderfyniad i godi Premiwm ar ail gartrefi.
- 3.16. Yn yr un modd, roedd Strategaeth Dai 2013-17 yn rhoi sylw i eiddo gwag o fewn Gwynedd, a datganiad cenhadaeth y Strategaeth Tai Gwag oedd: "Bydd Cyngor Gwynedd yn ymdrechu i ddod ag eiddo gwag yn ôl i ddefnydd. Ein nod yw cyfrannu at les y gymdogaeth, cynyddu'r cyflenwad tai, lleihau digartrefedd neu'r posibilrwydd o ddigartrefedd, ac ar yr un pryd, lleihau'r pwysau ar y Rhestr Aros Tai".
- 3.17. Erbyn hyn, mae'r Cyngor wedi mabwysiadu Strategaeth Tai newydd (Cyngor llawn, 18 Gorffennaf 2019), ac mae tri adroddiad allweddol wedi cael sylw gan y Cabinet yn Rhagfyr 2020 a Mehefin 2021:

15 Rhagfyr 2020

Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau

Cynllun Gweithredu Tai.

15 Mehefin 2021

Ail Gartrefi – Datblygu Polisiâu Newydd yng Nghymru

- 3.18. Mae'r uchod yn dystiolaeth allweddol er mwyn ystyried os oes cyfiawnhad dros newid lefel bresennol y Premiwm.

Ail Gartrefi

Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau

- 3.19. Mae canlyniad y Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau yn rhoi cefndir o'r sefyllfa yng Ngwynedd o safbwynt "cartrefi gwyliau", ac effaith gyfunol ail gartrefi ac unedau gwyliau hunan-ddarpar ar gymdeithas Gwynedd:

Adroddiad Cabinet:

https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27960/Eitem%207%20-%20Adroddiad_GwaithYmchwilTaiGwyliau.pdf?LLL=1

Atodiad – Ymchwil:

<https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27959/Eitem%207%20-%20Atodiad%20-%20Ymchwil.pdf?LLL=1>

- 3.20. Cymeradwywyd y gwaith ymchwil hwn gan y Cabinet i'w gyflwyno i Lywodraeth Cymru. Gwnaethpwyd y penderfyniad "yn wyneb yr angen i gael gwell rheolaeth ar dai sydd yn cael eu tynnu allan o'r cyflenwad sydd ar gael i bobl leol, a thrwy hynny i roi buddiannau trigolion lleol yn gyntaf".
- 3.21. Roedd y gwaith ymchwil yn ystyried "cartrefi gwyliau" fel cyfuniad o ail gartrefi ac unedau gwyliau hunan-ddarpar. Roedd yr astudiaeth yn amlygu'r nifer uchel o anheddau a ddefnyddir o fewn Gwynedd at bwrpasau gwyliau, gyda dros 4,800 o ail-gartrefi ac oddeutu 2,000 o unedau gwyliau hunan-ddarpar (Tachwedd 2020):

	Gwynedd	Cymru
Nifer o unedau preswyl	61,645	988,418
Nifer o ail-gartrefi	4,873	18,547
Nifer o lety gwyliau hunan-ddarpar (uned busnes annomestig)	1,976	6,906
Cyfanswm cyfunol	6,849	25453
Canran cyfunol o lety gwyliau	10.76%	2.56%

Ffynhonnell: Adroddiad Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau, Rhagfyr 2020

- 3.22. Casgliadau'r adroddiad oedd fod y gwaith ymchwil wedi yn adnabod fod yna rai ardaloedd yn y DU a gwledydd/dinasoedd ar y cyfandir sydd wedi gweithredu neu yn y broses o gyflwyno mesurau er mwyn ceisio rheoli llety gwyliau tymor byr. Mae'r dulliau rheolaeth yn amrywio ac yn aml yn ddibynnol ar ffactorau cyd-destunol o ran effaith cartrefi gwyliau ar yr ardal leol ac yn ehangach. Mae'r gwaith ymchwil yn dangos heb unrhyw amheuaeth fod cyfraddau uchel o gartrefi gwyliau yn cael effaith andwyol yn economaidd, gymdeithasol a diwylliannol ar gymunedau.
- 3.23. Mae dros 1 o bob 10 uned preswyl yng Ngwynedd yn lety gwyliau gydag 8% yn ail gartrefi. Nid yw'r unedau gwyliau hunan-ddarpar yn ddarostyngedig i'r gyfundrefn Treth Cyngor gan eu bod wedi trosglwyddo i'r rhestr ardrethi annomestig, a rhoddir mwy o sylw i'r eiddo hyn yn Rhan 6 yr adroddiad yma.
- 3.24. Fel mae'r Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau yn nodi, ers cyflwyno premiwm treth cyngor ar ail gartrefi yn 2018 a chyflwyno'r cynllun rhyddhad treth i unedau llety gwyliau hunanarlwyo cymwys sy'n talu'r cyfraddau trethi annomestig, mae nifer yr ail gartrefi wedi lleihau'n raddol gyda nifer yr eiddo sy'n talu cyfraddau treth annomestig yn cynyddu'n raddol.
- 3.25. Fodd bynnag, disgwylir bydd newidiadau deddfwriaethol a ddaw yn weithredol rym yn Ebrill 2023 yn debygol o arafu'r trosglwyddiad yma. Ceir mwy o fanylion am hyn yn Rhan 6 isod.

Ail Gartrefi: Datblygu Polisiâu Newydd yng Nghymru

- 3.26. Ym mis Mawrth 2021 cyhoeddwyd adroddiad cynhwysfawr o dan y teitl "Ail Gartrefi – Datblygu Polisiâu Newydd yng Nghymru" (awdur Dr Simon Brooks) mewn ymateb i gomisiwn gan y Coleg Cymraeg Cenedlaethol a'r Gweinidog Iechyd Meddwl, Llesiant a'r Gymraeg yn Llywodraeth Cymru. Mae copi o'r adroddiad i'w gael yma:

[Ail gartrefi: Datblygu polisiâu newydd yng Nghymru](#)

- 3.27. Mae'r adroddiad yn un cynhwysfawr, ond un o'r pwyntiau sy'n cael eu nodi ynddo yw fod y *"disgwrs presennol ynghylch ail gartrefi a'u heffaith ar gynaliadwyedd cymunedau yng Nghymru a'r iaith Gymraeg yn aml yn anecdotaidd ac nid yw wedi'i wreiddio mewn ymchwil drylwyr. Mae'n 19 o flynyddoedd ers cyhoeddi'r astudiaeth gynhwysfawr ddiwethaf o'r maes. O ganlyniad, ceir nifer helaeth o dybiaethau a honiadau am ail gartrefi mewn trafodaethau cyhoeddus yng Nghymru heddiw sy'n haeddu ystyriaeth bellach"*. Mae'r adroddiad yn mynd yn ei flaen i restru pedair tybiaeth cyffredin, sef:
- Tybiaeth 1: Ail gartrefi sy'n gyfrifol am y cynnydd mewn prisiau tai mewn cymunedau penodol
 - Tybiaeth 2: Pe bai llai o ail gartrefi, byddai pobl leol yn symud i'r cymunedau hyn i fyw
 - Tybiaeth 3: Mae gostwng prisiau tai'n ddymunol
 - Tybiaeth 4: Mae ail gartrefi yn niweidio'r iaith Gymraeg
- 3.28. Â'r adroddiad ymlaen i ystyried y bedair dybiaeth yma yn eu tro, ac mae'n dod i'r casgliad canlynol.
- 3.29. *"Nid gwaredu ail gartrefi yn gyfan gwbl yw'r ateb gorau mewn cymunedau lle maent yn ffurfio rhan sylweddol o'r stoc dai. Am y rhesymau a nodwyd, byddai troi ail gartrefi yn brif breswylfeydd mewn modd sydyn fwy na thebyg yn arwain at gynydd sylweddol mewn mewnlifiad parhaol i gefn gwlad Cymru a allai gael effaith niweidiol ar y Gymraeg.*
- 3.30. *"Mewn cymunedau Cymraeg glan môr mewn ardal fel Dwyfor lle ceir 20% a mwy o'r stoc dai yn ail gartrefi, gallai trosi ail gartrefi yn brif breswylfeydd mewn modd nad oedd wedi ei gynllunio'n ofalus fod yn gatastroffig.*
- 3.31. *"Ond byddai cynyddu canran yr ail gartrefi yn y cymunedau hyn hefyd yn niweidiol gan y byddai'n lleihau niferoedd absoliwt siaradwyr Cymraeg yn lleol. Creulondeb y sefyllfa o safbwynt y gymuned Gymraeg yw fod trosi rhagor o dai annedd yn ail gartrefi yn niweidiol i'r Gymraeg, ond byddai gostyngiad mawr neu sydyn yn niferoedd yr ail gartrefi hefyd yn niweidiol. Mae'r ddau beth yn wir am eu bod yn gysylltiedig â'r un ffenomen, sef anallu pobl leol i gystadlu yn y farchnad dai yn erbyn prynwyr o'r tu allan i'r gymuned.*
- 3.32. *"Mae dadl felly dros lunio polisi cyhoeddus sy'n ceisio sefydlogrwydd o ran nifer yr ail gartrefi mewn cymunedau a effeithir ganddynt, neu sy'n ceisio lleihau nifer yr ail gartrefi mewn modd graddol dros nifer o flynyddoedd"*.

- 3.33. Mae adroddiad Dr Brooks yn cynnwys 12 argymhelliad ac ar 15 Mehefin 2021 trafododd y Cabinet ymateb y Cyngor i'r adroddiad:

[Ymateb Cyngor Gwynedd i'r adroddiad "Ail Gartrefi - Datblygu Polisiâu Newydd Yng Nghymru"](#)

- 3.34. Roedd penderfyniad y Cabinet fel a ganlyn:

“Cytunwyd ar ymateb y Cyngor i'r adroddiad “Ail Gartrefi – Datblygu Polisiâu Newydd yng Nghymru” fel y nodir yn rhan 9 o'r adroddiad gan amlygu'n benodol yr angen i addasu argymhelliad rhif 7 – Llety Gwyliau Tymor Byr a Threthi Busnes.

Cytunodd yr Arweinydd i gyfleu'r ymateb yn ffurfiol i Lywodraeth Cymru gan alw arnynt i'w fabwysiadau a gweithredu'r argymhellion mwyaf effeithiol ar fyrder er mwyn ymateb i'r argyfwng tai sy'n wynebu cymunedau Gwynedd”.

Anheddau Gwag

- 3.35. Ers cyflwyno'r Premiwm am y tro cyntaf yn 2018 mae Cyngor Gwynedd wedi codi'r un gyfarfod ar ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor. Un o'r rhesymau am hyn oedd ymarferoldeb cadw trosolwg o'r eiddo oedd wedi eu dodrefnu a'r rhai sydd ddim (sef y gwahaniaeth ymarferol rhwng y ddau fath o eiddo).
- 3.36. Fodd bynnag, mae rhai awdurdodau bilio yng Nghymru yn codi cyfradd wahanol o Premiwm ar eiddo gwag hir-dymor ac ail gartrefi, ac mae hyn yn bosiblirwydd yng Ngwynedd hefyd.
- 3.37. Dylid nodi hefyd fod cyfanswm o 1,099 eiddo gwag hir-dymor, tra'n gymharol isel o'i gymharu â nifer yr ail gartrefi o fewn Gwynedd, yn ffigwr uchel pan yn ystyried y galw am gartrefi fforddiadwy o fewn y sir ac mae hyn wedi ei gydnabod yn y Strategaeth Tai. Yn ôl Ystadegau Cymru, mae amcangyfrifon yn awgrymu fod Gwynedd yn 5^{ed} allan o 22 awdurdod lleol Cymru o ran nifer o eiddo gwag hirdymor.
- 3.38. Mewn cymhariaeth â'r ail gartrefi ac eiddo sydd wedi trosglwyddo, gwelir fod yr eiddo gwag hirdymor o fewn Gwynedd yn dueddol o fod mewn bandiau Treth Cyngor is nag eiddo Gwynedd yn gyffredinol; gwelir yn arbennig fod dros 20% ohonynt ym Mand A, o'i gymharu â llai na 15% o'r stoc cyffredinol.

Strategaeth Tai 2019-2024

3.39. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu ei Strategaeth Tai 2019-2024, "Cartrefi i Bobl Gwynedd" yng Ngorffennaf 2019:

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Dogfennau-Cyngor/Strategaethau-a-pholisiau/Tai/Strategaeth-Tai-v29-Terf-Cymraeg.pdf>

3.40. Mae'r Strategaeth yn nodi'r weledigaeth o "Sicrhau bod gan bobl Gwynedd fynediad at gartref addas o safon, sy'n fforddiadwy ac sy'n gwella eu hansawdd bywyd". Mae'r Strategaeth yn nodi'r canlynol am dai gwag: *"Rydym wedi adnabod oddeutu 1,300 o dai gwag ar draws y Sir. Mae'r rhain yn dai sydd wedi bod yn wag ers peth amser a gall eu cyflwr fod yn wael iawn. Mae hyn yn wastraff adnodd wrth ystyried bod agos i 2,000 o bobl ar restr aros y Cyngor. Credwn nad yw'r rhestr tai gwag yn gyflawn, a bod angen cynyddu'r ymdrech i'w canfod a'u dychwelyd i ddefnydd fel cartrefi i'n trigolion".*

4. CYNLLUN GWEITHREDU TAI

4.1. Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn trosi'r Strategaeth Dai i mewn i brosiectau penodol er mwyn mynd i'r afael â'r sefyllfa.

4.2. Yn 2019 fe sefydlodd y Cyngor yr Adran Tai ac Eiddo newydd oherwydd ei fod wedi adnabod yr angen i fod yn cyflawni mwy yn y maes tai. Roedd trigolion Gwynedd yn wynebu nifer o heriau ar y pryd sy'n golygu ei bod yn eithriadol o heriol cael mynediad at gartrefi addas o fewn ein cymunedau. Mae'r Cyngor wedi datgan yn glir nad yw hyn yn sefyllfa gynaliadwy a bod angen iddo fod yn ymateb ym mhob ffordd posib.

Adroddiad Cabinet:

<https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27956/Eitem%206%20-%20Cynllun%20Gweithredu%20Tai%20TERFYNOL.pdf?LLL=1>

Mae dolen i'r Cynllun Gweithredu Tai i'w gael yma:

<https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27957/Eitem%206%20-%20Atodiad%20A%20-%20Cynllun%20Gweithredu%20Tai.pdf?LLL=1>

- 4.3. Wrth fabwysiadu'r Cynllun, roedd y Cyngor yn gwybod y byddai angen cyfres o fesurau, nifer ohonynt tu hwnt i reolaeth uniongyrchol y Cyngor ar hyn o bryd, os am allu sicrhau gwir degwch i drigolion lleol yn y maes tai. Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn un o'r mesurau hynny ac yn caniatáu i'r Cyngor anelu i weithredu i'r eithaf o'n gallu uniongyrchol er mwyn ceisio unioni'r sefyllfa bresennol.
- 4.4. Er mwyn sicrhau fod y Cyngor yn cymryd pob cyfle o fewn ei reolaeth uniongyrchol yn y maes tai, mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn cynnwys 33 o brosiectau gwahanol wedi eu teilwra i geisio ymateb i bob un o'i amcanion yn y maes hwn, sef:
- Neb yn ddigartref yng Ngwynedd
 - Tai cymdeithasol ar gael i bawb sydd angen un
 - Cartref pawb yng Ngwynedd yn fforddiadwy iddynt
 - Tai Gwynedd yn amgylcheddol gyfeillgar
 - Cartrefi yn cael dylanwad cadarnhaol ar iechedd a llesiant pobl Gwynedd.

5. YMGYNGHORIAD CYHOEDDUS

- 5.1. Eglurwyd i'r Cabinet ym Medi 2022 fod y Canllawiau Statudol, *Canllawiau Gweithredu Premiymau'r Dreth Gyngor ar Gartrefi Gwag Hirdymor ac Ail Gartrefi yng Nghymru*, hefyd yn nodi

23. Rhaid i'r penderfyniad gan awdurdod lleol i godi premiwm dan adrannau 12A neu 12B o Ddeddf 1992 gael ei wneud gan y Cyngor llawn. Cyn gwneud hynny, rhaid i'r awdurdod lleol roi'r ystyriaeth ddyledus i'w ddyletswyddau statudol i gynnal asesiadau effaith ar gydraddoldeb o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswyddau Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Cymru 2011 ac i'r holl ystyriaethau perthnasol eraill. Dylai'r awdurdod lleol hefyd ystyried ymgysylltu â rhanddeiliaid allweddol, gan gynnwys yr etholwyr lleol, a chynnal ymgynghoriad cyn penderfynu p'un ai codi un neu'r ddau breimiwm ynteu peidio.

- 5.2. Defnyddiwyd y meddalwedd *LimeSurvey* a ddefnyddir yn arferol gan y Cyngor er mwyn llunio holiadur. Lanswyd yr ymgynghoriad cyhoeddus ar 30 Medi 2022, ac roedd yn agored am 28 diwrnod tan 28 Hydref 2022. Rhyddhawyd datganiadau i'r wasg a arweiniodd at nifer o erthyglau ac eitemau yn y wasg a'r cyfryngau. Dechreuwyd cyhoeddi negeseuon ar gyfryngau cymdeithasol yr un pryd er mwyn hyrwyddo'r ymgynghoriad. Cyhoeddwyd ail ddatganiad i'r wasg ym mis Hydref mewn da bryd cyn y dyddiad cau, a bu sawl neges atgoffa ar gyfrifon Facebook a Trydar y Cyngor.

Cyfryngau Cymdeithasol a Llythyru

- 5.3. Er mwyn sicrhau fod ymwybyddiaeth o'r ymgynghoriad mor eang â phosib, ar 29 Medi anfonwyd llythyr at bob perchennog ail gartref ac eiddo gwag hirdymor yn eu hysbysu am yr ymgynghoriad; lle roedd cyfeiriad gohebu ar y system Treth Cyngor oedd yn wahanol i gyfeiriad yr eiddo dan sylw, defnyddiwyd y cyfeiriad gohebu.
- 5.4. Rydym yn hyderus felly bod ymdrech resymol wedi cael ei wneud i godi ymwybyddiaeth ymysg pobl Gwynedd a perchnogion ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor i'w hysbysu o'r ymgynghoriad fel bod modd iddynt ymateb, ac fod hyn yn dystiolaeth fod ymdrech glir wedi ei wneud i gysylltu â rhanddeiliaid allweddol.
- 5.5. Nid oes modd cael cyfleuster gwirio a fyddai'n sicrhau mai unwaith yn unig y gallai unigolyn fynegi barn, ond mae'n bwysig nodi nad pleidlais neu refferendwm cyhoeddus yw'r ymarfer hwn ond yn hytrach ymarfer ymgynghori a gynlluniwyd i gasglu barn trigolion llawn amser Gwynedd yn ogystal â pherchnogion anheddau sy'n cael eu meddiannu o bryd i'w gilydd ac anheddau gwag hirdymor ar faterion parhaus. Hynny yw, nid cyfrif amrwd o'r atebion o blaid ac yn erbyn cynyddu'r Premiwm fydd y prif ffactor fydd angen ei ystyried, ond serch hynny mae'r ffigyrau isod yn rhoi ymdeimlad i aelodau'r Cabinet am nifer a chyfeiriad yr ymatebion.
- 5.6. Mae'n egwyddor sylfaenol fod unrhyw ymgynghoriad yn cael ei gynnal pan mae'r cynigion yn cael eu ffurfio a fod canlyniadau'r ymgynghoriad yn cael ystyriaeth cydwybodol wrth ddod i safbwynt. Felly, wrth wneud ei argymhelliad, bydd angen i'r Cabinet roi ystyriaeth briodol i'r materion a'r pryderon sydd wedi eu cynnwys yn yr ymatebion i'r ymgynghoriad, fel bod darlun llawn o'r materion sydd wedi cael eu tynnu i'w sylw.
- 5.7. Mae'r Tîm Ymchwil a Gwybodaeth wedi gwneud ymdrech sylweddol ers dyddiad cau'r ymgynghoriad ar 28 Hydref ddadansoddi'r canlyniadau. Mae canlyniad llawn eu gwaith i'w gael yn Atodiad 2.

Nifer Ymatebion

- 5.8. Derbyniwyd **7,330** o ymatebion i'r holiadur. Roedd 7,277 o ymatebion i'r holiadur ar-lein a 53 o ymatebion papur. Dyma'r nifer fwyaf o ymatebion mae'r Cyngor wedi ei weld i unrhyw ymgynghoriad yn y blynyddoedd diwethaf.
- 5.9. Roedd 3,518 (48.0%) o'r rhai a atebodd yn datgan fod eu prif gartref yng Ngwynedd, a 2,690 (36.7%) yn datgan fod eu prif gartref y tu allan i Wynedd

5.10. O'r ymatebwyr:

- Roedd 3,646 (49.7%) yn dweud nad oeddynt yn berchen ar ail gartref nac annedd gwag hir dymor
- Roedd 3,447 (47.0%) yn dweud eu bod yn berchen ar ail gartref
- Roedd 201 (2.7%) yn dweud eu bod yn berchen ar annedd gwag hir dymor
- Roedd 36 (0.5%) yn dweud eu bod yn berchennog ar ail gartref ac annedd gwag hir dymor

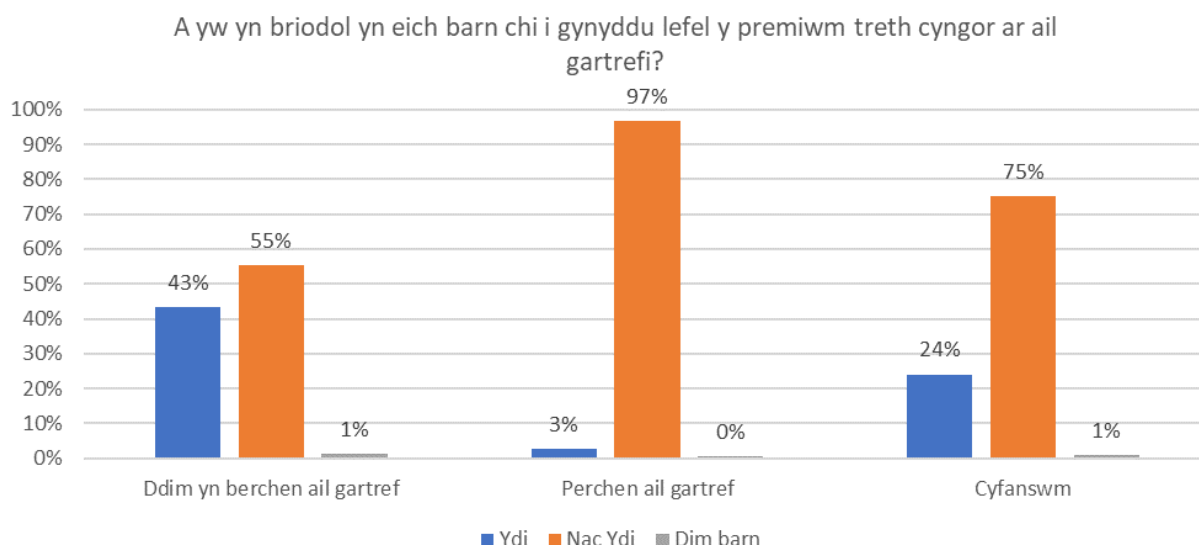
5.11. Roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr felly (50.3%) yn berchen ar un ai ail gartref neu annedd gwag hirdymor yng Ngwynedd (neu'r ddau).

Dadansoddi'r Canlyniadau – Ail Gartrefi

5.12. Mewn cyfanswm roedd dros hanner yr ymatebwyr (58.7%) yn meddwl fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra fod 27.7% o'r farn eu bod yn cael effaith negyddol, gydag 8.2% yn meddwl eu bod yn cael dim effaith. Nid oedd gan 5.4% o'r ymatebwyr farn ar hyn.

5.13. Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn a gwelir bod 80.5% o'r ymatebwyr sydd yn berchen ar ail gartref yn meddwl fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, ond roedd oddeutu 40% o'r ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor hefyd o'r farn yma.

5.14. Cwestiwn allweddol yn yr ymgynghoriad oedd ***Ar hyn o bryd mae Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi yn 100%. Mae'r Cyngor yn ystyried a ddylid cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor. A yw hyn yn briodol yn eich barn chi?***

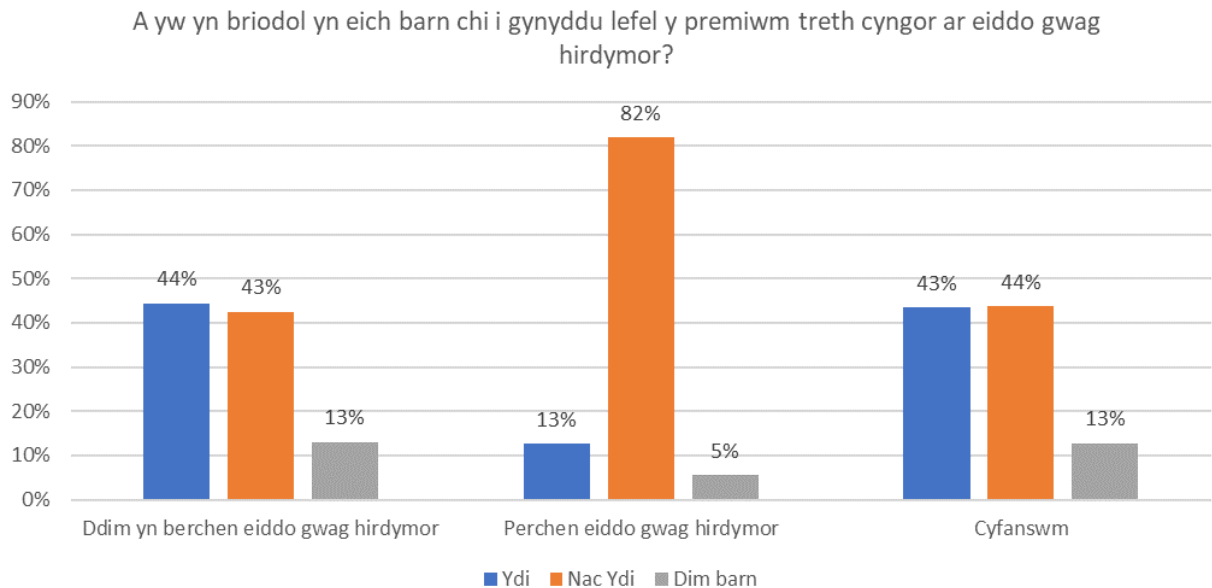

- 5.15. Mewn cyfanswm roedd 75% o'r ymatebwyr o'r farn nad yw'n briodol cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi. Roedd 24.1% yn credu ei bod yn briodol ei gynyddu, gyda 0.9% heb farn.
- 5.16. Fodd bynnag drwy wahanu'r atebion rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir rhywfaint o wahaniaeth barn gyda mwyafrif llethol yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm. Ymhlith ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref roedd y farn yn fwy rhanedig, ond gyda'r mwyafrif yma hefyd (54.1%) o'r farn na fyddai'n briodol cynyddu'r premiwm.
- 5.17. O'r 24% oedd o blaid cynyddu'r Premiwm, roedd 66% ohonynt eisiau ei gynyddu i 300% a hynny ar unwaith.
- 5.18. Tra'n pwysleisio eto nad refferendwm oedd y broses, ond ymgynghoriad sy'n chwilio am farn a sylwadau i gynorthwyo'r awdurdod i ddod at benderfyniad, mae'r ymatebion yn rhoi ymdeimlad o'r farn gyhoeddus am y cynnig.
- 5.19. Mewn cyfanswm roedd dros hanner yr ymatebwyr (59.0%) o'r farn na fyddai cynyddu lefel y premiwm ar ail gartrefi yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg. Roedd 73.9% o'r ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn credu na fyddai cynyddu lefel y premiwm yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg, gyda 18.7% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol. Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor mae'r farn rywfaint yn fwy rhanedig gyda 45.6% o'r farn na fyddai'n cael effaith ar y Gymraeg, 36.4% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol ac 13.8% yn credu byddai'n cael effaith negyddol.
- 5.20. Mewn cyfanswm roedd mwyafrif yr ymatebwyr (62.3%) yn meddwl y byddai cynyddu lefel y premiwm treth cyngor ar ail gartrefi yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol. Roedd 23.0% yn credu byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar y gymuned leol a 12.3% yn meddwl na fyddai'n cael effaith.
- 5.21. Fodd bynnag, roedd mwyafrif llethol (81.4%) o'r ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol. Roedd 13.7% yn credu na fyddai cynyddu'r premiwm yn cael unrhyw effaith.
- 5.22. Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor mae'r farn yn rhanedig iawn gyda 44.8% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol, 42.4% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol a 10.6% o'r farn na fyddai yna effaith.

- 5.23. Un o'r dadleuon cyffredin iawn yn y sylwadau gan berchnogion ail gartrefi oedd y budd economaidd roeddynt yn ddweud maent yn ei gyfrannu i Wynedd, gan roi gwaith i adeiladwyr a masnachwyr lleol eraill, yn ogystal â'r gefnogaeth sy'n cael ei roi i siopau lleol. Mewn cyfanswm roedd mwyafrif yr ymatebwyr (70.9%) yn meddwl y byddai cynyddu lefel y premiwm treth cyngor ar ail gartrefi yn cael effaith negyddol ar yr economi leol. Roedd 16.4% yn credu byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi leol a 9.6% yn meddwl na fyddai'n cael effaith.
- 5.24. Roedd mwyafrif llethol (90.8%) yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol. Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor roedd 52.6% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol, 30.7% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol a 12.9% o'r farn na fyddai yna effaith.

Dadansoddi'r Canlyniadau – Anheddau Gwag Hir-dymor

- 5.25. Mewn cyfanswm roedd 72.9% o'r ymatebwyr yn meddwl fod eiddo gwag hirdymor yn cael effaith negyddol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra fod 16.2% o'r farn nad ydynt yn cael effaith ac 1.3% yn meddwl eu bod yn cael effaith gadarnhaol. Nid oedd gan 9.6% o'r ymatebwyr farn ar y mater. Roedd ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn fwy tebygol nag ymatebwyr eraill i fod o'r farn nad yw yn cael effaith ar gymunedau lleol.
- 5.26. At ei gilydd roedd barn yr ymatebwyr os dylid cynyddu'r Premiwm ar eiddo gwag hir-dymor yn rhanedig iawn, gyda 43.8% yn meddwl na fyddai cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn briodol, a 43.4% yn credu y byddai yn briodol. Nid oedd gan 12.8% o'r ymatebwyr farn ar hyn. Roedd mwyafrif llethol (84.1%) yr ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm ar yr eiddo yma, tra ymhlith yr ymatebwyr nad oedd yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor roedd mwyafrif (55.8%) o blaid cynyddu'r Premiwm.

- 5.27. Roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr (55.1%) yn meddwl na fyddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg. Roedd 21.7% yn meddwl y byddai yna effaith gadarnhaol a 10.2% yn meddwl y byddai yna effaith negyddol.
- 5.28. O ran effaith ar y gymuned leol, roedd y farn yn eithaf rhanedig gyda 40.0% o'r ymatebwyr yn meddwl byddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael effaith gadarnhaol ar y gymuned leol, 26.0% yn credu na fyddai effaith a 22.1% o'r farn y byddai yna effaith negyddol. Nid oedd gan 11.9% o'r ymatebwyr farn ar hyn.
- 5.29. At ei gilydd 'roedd cryn wahaniaeth barn yr effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor yn ei gael ar yr economi leol. Roedd 37.5% o'r holl ymatebwyr yn credu y byddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi leol. Roedd 26.8% o'r farn na fyddai unrhyw effaith, a 23.7% yn credu y byddai effaith negyddol. Nid oedd gan 11.9% o'r ymatebwyr farn ar hyn.
- 5.30. Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn. Roedd 48.3% o'r ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol.

Gohebiaeth arall

- 5.31. Yn ogystal â'r 7,330 o ymatebion i'r holiadur ffurfiol, mae'r swyddogion ac aelodau'r Cyngor wedi derbyn sawl llythyr gan aelodau'r cyhoedd yn mynegi eu barn ar y Premiwm Treth Cyngor. Yn y tabl isod ceir crynodeb o'r pwyntiau oedd yn cael eu codi yn y llythyrau ac sy'n briodol eu hystyried pan fel rhan o'r broses hwn.

Mae'r eiddo mewn ystâd sydd wedi cael ei adeiladu'n bwrpasol fel cartrefi gwyliau ac yn anaddas fel cartrefi	25
Dylid eithrio "brodorion" / rhai sydd wedi magu'n lleol / Cymry Cymraeg / Rhai sydd wedi etifeddu / Eiddo sydd wedi bod yn y teulu ers blynyddoedd	11
Byddai'n rhaid gwerthu'r eiddo	8
Gwrthwynebu'r Premiwm yn gyffredinol	8
Bydd effaith negyddol ar yr economi lleol	7
Perchnogion yn cael eu targedu oherwydd blynyddoedd o ddiffyg tai addas	2
Dylid eithrio'r rhai sydd wedi prynu'r eiddo cyn i'r Premiwm ddod i mewn	2
Ni fydd posib parhau i ddod i'r ardal (rhai wedi dod ers dros 60 mlynedd)	2
Ceisiadau am eithriad oherwydd amgylchiadau personol	1
Dylid eithrio tai gwerth llai na £200,000	1
Bydd lleihad mewn twristiaeth	1
Mae'r Cyngor yn dwyn pensiynau'r henoed	1
Gwrthwynebu cwestiynau'r ymgynghoriad	1
Wedi gorfod gadael yr eiddo i roi gofal	1
Pobl mwy cyfoethog fyddai'n prynu'r eiddo petai rhaid gwerthu	1
Cymar wedi ei chladdu yn yr ardal	1
Mae'r Cyngor yn targedu'r bobl anghywir	1
Pam targedu pobl sydd wedi dod i'r ardal ers blynyddoedd?	1
Dylid eithrio Fairbourne oherwydd yr amgylchiadau yno	1

- 5.32. Dylid nodi fod perchnogion cartrefi gwyliau mewn un datblygiad yn benodol wedi cydweithio i ohebu i fynegi nad ddylid codi Premiwm ar eiddo mewn ystâd a adeiladwyd yn wreiddiol ac a farchnatwyd fel unedau gwyliau; mae'r perchnogion yn dweud nad yw eiddo fel hyn yn addas fel cartrefi.

- 5.33. Gwelir hefyd fod unigolion wedi gohebu i nodi y Premiwm yn targedu Cymry Cymraeg sydd wedi symud i fyw tu allan i Wynedd oherwydd gwaith ond yn cadw eiddo o fewn y sir gan eu bod eisiau dychwelyd i ymweld ag ardal eu magwraeth mor aml â phosib. Maent wedi nodi y byddai eu gorfodi i werthu yn golygu dirywiad yn y Gymraeg yn y pentrefi hyn, nid ei gryfhau.

6. TROSGLWYDDIADAU UNEDAU GWYLIAU HUNAN-DDARPAR

- 6.1. Pan wnaethpwyd y penderfyniad gwreiddiol i godi Premiwm, adnabuwyd y risg o gyflymiad yn y nifer o eiddo sy'n trosglwyddo i fod yn unedau gwyliau hunan-ddarpar, sy'n destun ardrethi annomestig. Byddai hyn oherwydd fod Asiantaeth Swyddfa'r Prisiwr wedi dyfarnu eu bod yn cwrdd â'r trothwy i allu gwneud hynny.
- 6.2. Mae'r Cyngor ers sawl blwyddyn wedi bod yn pwysu ar Lywodraeth Cymru i newid Adran 66 Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988 er mwyn rheoli trosglwyddiad cartrefi domestig i fod yn unedau gwyliau hunan-ddarpar sy'n destun ardrethi annomestig, a'r mwyafrif helaeth yn osgoi unrhyw drethiant lleol am eu bod yn derbyn ryddhad ardrethi busnesau bychain. Mae Cynllun y Cyngor yn nodi fod y Cyngor yn bwriadu parhau i gynnal ein pwysu yn y maes yma yn ystod y blynyddoedd nesaf, gan ddefnyddio tystiolaeth rydym yn ei gasglu yn barhaus, er mwyn cael Gweinidogion Cymru i ddeall maint y broblem sy'n bodoli yng Ngwynedd.
- 6.3. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyflwyno newid deddfwriaethol fydd yn cael effaith ar 1 Ebrill ymlaen ar unedau gwyliau hunan-ddarpar. Effaith *Gorchymyn Ardrethu Annomestig (Diwygio'r Diffiniad o Eiddo Domestig) (Cymru) 2022 (SI 2022/563 (Cy. 129))* yw fod Adran 66 Deddf 1988 wedi cael ei addasu fel y bydd angen i annedd fod wedi bod ar gael i'w osod am 252 diwrnod yn y flwyddyn ddiwethaf, fod bwriad ei osod am 252 diwrnod yn y flwyddyn nesaf, ac fod eiddo wedi cael ei wir osod am 182 diwrnod yn y flwyddyn ddiwethaf (o'i gymharu â 70 diwrnod ar hyn o bryd).
- 6.4. Wrth ddod i benderfyniad ar y Premiwm mewn blynyddoedd blaenorol, rhoddwyd ystyriaeth i'r risg y byddai cynyddu'r Premiwm yn cymell mwy o berchnogion ail gartrefi i osod eu heiddo a'i drosglwyddo i'r rhestr ardrethi annomestig. Er fod y risg yma yn parhau i fodoli, mae'r cynnydd sylweddol yn y nifer o ddyddiau lle mae'n rhaid gosod eiddo yn debygol o arwain at arafu arwyddocaol yn y gyfradd drosglwyddo.

- 6.5. Mae'r ffigyrau diweddaraf (hyd at ddiwedd Hydref 2022) yn dangos fod cyfanswm o 2,908 eiddo yng Ngwynedd wedi trosglwyddo o'r rhestr Treth Cyngor i'r rhestr Ardrethi Annomestig, wedi i Asiantaeth Swyddfa'r Prisiwr ddynodi'r eiddo yn unedau gwyliau hunan-ddarpar, yn unol ag Adran 66(2BB) Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988. Mae oddeutu 90% o'r eiddo sy'n trosglwyddo yn derbyn Rhyddhad Ardrethi i Fusnesau Bychain llawn, sy'n golygu nad oes unrhyw drethiant lleol yn daladwy arnynt:

Blwyddyn ariannol	Nifer eiddo'n trosglwyddo
2022-23 (hyd at 31/10/2022)	246
2021-22	469
2020-21	506
2019-20	397
2018-19	454
2017-18	282
2016-17	199
2015-16	167
2014-15	188
Cyfanswm	2,908

- 6.6. Mae profiadau dros y dair blynedd diwethaf, e.e. wrth weinyddu grantiau busnes Covid-19 y Llywodraeth, wedi dangos fod nifer o unigolion a chwmnïau yn prynu eiddo yng Ngwynedd erbyn hyn yn benodol gyda'r bwriad o'u trosi i fod yn unedau gwyliau hunan-ddarpar, yn hytrach na'u defnyddio fel ail gartref. Fel rhan o'r buddsoddiad yma maent yn ymdrechu i gadw'r eiddo o fewn y gyfundrefn Treth Cyngor am cyn lleied â phosib cyn gallu trosglwyddo.

7. EITHRIADAU

- 7.1. Mae Deddf 1992 yn cynnwys darpariaeth sy'n rhoi'r hawl i Weinidogion Cymru osod eithriadau penodol (mewn dosbarthiadau) lle na ellir gosod premiwm Treth Cyngor. Gwnaethant hynny trwy Mae'r tabl isod yn crynhoi'r eithriadau lle na allwn godi'r premiwm yn unol â [Rheoliadau'r Dreth Gyngor \(Eithriadau rhag Symiau Uwch\) \(Cymru\) 2015 \(SI 2015/2068\)](#). Mae'r tabl isod yn amlinellu'r eithriadau lle na ellir codi Premiwm:

Dosbarthiadau o Anheddau	Diffiniad	Y math o eiddo sy'n gymwys i'r eithriad rhag talu'r premiwm
Dosbarth 1	Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar werth - gyda therfyn amser o un	Cartrefi Gwag Hir dymor ac Ail Gartrefi
Dosbarth 2	Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar osod - gyda therfyn amser o un flwyddyn	
Dosbarth 3	Anecsau sy'n ffurfio rhan, neu sy'n cael eu trin fel rhan, o'r brif annedd	
Dosbarth 4	Anheddau fyddai'n unig neu brif breswylfa rhywun pe na bai yn preswyllo yn llety'r Lluoedd Arfog	
Dosbarth 5	Safleoedd carafanau ac angorfeydd cychod.	Ail Gartrefi
Dosbarth 6	Cartrefi tymhorol lle gwaherddir byw ar hyd y flwyddyn	
Dosbarth 7	Anheddau cysylltiedig â gwaith	

- 7.2. Tynnir sylw'r Cabinet i ddau fater yn benodol wrth ymdrin ag eithriadau. Yn gyntaf, ar 11 Tachwedd 2022 lansiodd Llywodraeth Cymru ymgynghoriad ar addasiadau i Reoliadau 2015. Mae'r rheoliadau drafft yn argymhell addasu Dosbarth 6 yn y tabl uchod fel bod yr eiddo canlynol wedi eu heithrio o dalu'r Premiwm lle mae cyfyngiadau cynllunio:

- (a) yn atal meddiannaeth am gyfnod parhaus o 28 o ddiwrnodau o leiaf mewn unrhyw gyfnod o un flwyddyn;
- (b) yn pennu na chaniateir defnyddio'r annedd ond ar gyfer llety gwyliau tymor byr; neu
- (c) yn atal meddiannaeth fel unig neu brif breswylfa person.

- 7.3. Mae manylion am yr ymgynghoriad cyhoeddus, fydd yn cau ar 22 Rhagfyr 2022, i'w cael yma: [Rheoliadau drafft y Dreth Gyngor \(Eithriadau rhag Symiau Uwch\) \(Cymru\) \(Diwygio\) 2023 \[HTML\] | LLYW.CYMRU](#)
- 7.4. Yr ail fater sydd angen ei ystyried yw y byddai angen defnyddio Adran 13A o Ddeddf 1992 i gyflwyno unrhyw eithriadau lleol, dewisol. Mater i'r Cabinet yw defnydd Adran 13A, nid yw'n fater sy'n rhaid cael penderfyniad Cyngor llawn.
- 7.5. Felly, gellir ymdrin ag eithriadau fel mewn adroddiad Cabinet ar wahân cyn diwedd Mawrth 2023.

8. DEFNYDD Y PREMIWM

- 8.1. Ers cyflwyno'r Premiwm ar gychwyn blwyddyn ariannol 2018/19, mae'r arian sy'n cael ei gasglu trwy'r Premiwm wedi cael ei osod mewn cronfa benodol, a hynny er mwyn ariannu prosiectau penodol sydd wedi cael eu hamlinellu yn y Cynllun Gweithredu Tai.
- 8.2. Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn nodi'n glir pa gynlluniau unigol sydd i gael eu hariannu gydag arian y Premiwm.
- 8.3. Mae hyn yn gyson gyda dyhead aelodau'r Cyngor a Llywodraeth Cymru, sy'n nodi disgwyliad, ond nid gorfodaeth, fod yr arian yn cael ei ddefnyddio yn y maes tai.
- 8.4. Mae nifer o'r prosiectau yn y Cynllun Gweithredu Tai yn rhai gellir eu ehangu petai mwy o adnoddau ar gael iddynt. Ar y llaw arall, mae chwyddiant yn golygu fod costau prosiectau adeiladu wedi cynyddu yn sylweddol ers mabwysiadu'r Cynllun Gweithredu Tai yn 2020.
- 8.5. Dros y blynyddoedd diwethaf, yn dilyn y pandemig Covid-19, dod â'r Grant Caledi Llywodraeth Cymru i ben, y pwysau ar deuluoedd yn sgil yr argyfwng costau byw a penderfyniad landlordiaid i ddod â thenantiaethau i ben, mae'r pwysau ar Wasanaeth Digartrefedd y Cyngor wedi cynyddu'n aruthrol.
- 8.6. Byddai pob 50% o gynnydd yn y Premiwm yn cyfrannu oddeutu £3m i'r Gronfa Premiwm Treth Cyngor.
- 8.7. Adroddwyd i'r Cabinet ar 25 Hydref bod disgwyl i wariant yn y maes Digartrefedd fod yn uwch na'r gyllideb o oddeutu £3.2 miliwn eleni. Ffigwr net oedd hwn, ar ôl trosglwyddo rhai cyllidebau am y flwyddyn. Mae'r gorwariant gros oddeutu £4.7m yn 2022/23, ac amcangyfrifir y bydd yn £6m yn 2023/24. Credwn fod ffactorau dros dro yn atebol am gyfran o'r gorwariant, ond mae oddeutu £3m o fwch tymor hir yn y gyllideb yma hefyd.

- 8.8. Wrth ystyried lefel y Premiwm ar gyfer 2023/24 gofynnir i aelodau ystyried y posibilrwydd o ddefnyddio unrhyw gynnyrch Premiwm ychwanegol i gynorthwyo i ymdrin â'r gorwariant sylweddol yn y maes digartrefedd, neu i ddargyfeirio peth o'r cynnyrch presennol at y pwrpasau hyn. Byddai modd dargyfeirio peth o arian y Premiwm at y pwrpas yma, gan ei fod yn amlwg o fewn y maes Tai, ond byddai hynny'n arian fyddai ddim wedyn ar gael i ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai.
- 8.9. Nid y nifer o ail gartrefi yng Ngwynedd sydd i gyfrif yn llwyr at y cynnydd sylweddol yng nghostau digartrefedd wrth gwrs, ond maent yn cyfrannu at y broblem. Os nad oes modd i bobl lleol brynu tai, nid ydynt yn gallu gadael tenantiaethau ac mae hynny yn ei dro yn achosi pwysau ar wasanaethau digartrefedd pan mae galw am denantiaethau newydd yn codi ond nid oes stoc dai ar gael i ddiwallu'r galw.
- 8.10. Nid oes rhaid gosod yr un gyfradd Premiwm ar ail gartrefi ag sydd ar eiddo gwag hir-dymor, ac er fod Gwynedd wedi codi'r un gyfradd ers cyflwyno'r Premiwm yn 2018, rydym yn cydnabod fod y dadleuon yn wahanol rhwng y ddau, yn enwedig o ran eiddo sy'n wag ac sy'n anaddas i'w osod heb waith atgyweirio pellach arno. Mae premiwm o 100% ar eiddo gwag hir-dymor ar hyn o bryd, a pwrpas y Premiwm hwn yw rhoi pwysau i adnewyddu'r eiddo pan fydd y cyfnod o ryddhad treth ar gyfer adfer wedi dod i ben. Mae perygl y byddai ei gynyddu'n uwch yn debygol o orfodi gwerthiant a'r eiddo wedyn yn dod yn ail gartrefi yn hytrach na dod yn ôl i'r stoc dai lleol.
- 8.11. Ar adeg ei fabwysiadu yn 2020, roedd cyfanswm amcangyfrif gost yr holl gynlluniau yn y Cynllun Gweithredu Tai (am y cyfnod 2020/21 – 2026/27) yn £77.1m, gyda £22.9m o hwn yn cael ei ariannu allan o'r Premiwm Treth Cyngor. Ers cymeradwyo'r Cynllun, mae chwyddiant uchel wedi cynyddu amcan bris nifer o'r prosiectau hyn.
- 8.12. Erbyn Tachwedd 2022, mae'r Cyngor wedi gwario £15m ers dechrau'r Cynllun Gweithredu Tai, o amrywiaeth o ffynonellau gan gynnwys y Premiwm Treth Cyngor a grantiau.
- Premiwm Treth Cyngor - £1.5m
 - Grantiau – £6.8m
 - Cynllun Rheoli Asedau – £6.5m
- 8.13. Cynllun 6 blynedd ydi'r Cynllun Gweithredu Tai ac mae'r Cyngor wedi bod yn llwyddiannus yn denu nifer o grantiau sydd wedi rhoi gwarchodaeth i'r Premiwm a fydd yn galluogi i ni gyflawni mwy yn y pen draw.

- 8.14. Noder felly bod gwariant y premiwm yn isel hyd yma oherwydd bod y Cyngor wedi gorfod blaenoriaethu gwario'r grantiau hyn sydd â therfyn amser i'w gwario. Noder hefyd mai 2021/22 oedd blwyddyn ariannol lawn gyntaf y Cynllun Gweithredu Tai, ac roedd gwaith ymchwil a sgopio yn digwydd bryd hynny, felly bydd y gwariant yn cynyddu yn ystod 2022/23.
- 8.15. Ers dechrau'r Cynllun Gweithredu Tai:
- Mae o leiaf 350 o unedau naill wedi'u prynu, eu datblygu, neu eu haddasu i roi cartref addas i bobl
 - Mae o leiaf 2700 o bobl wedi'u helpu trwy'r cynlluniau.

9. ASESIAD EFFAITH CYDRADDOLDEB

- 9.1. Fel gyda phob penderfyniad pellgyrhaeddol, rhaid i'r Cyngor roi'r ystyriaeth ddyledus i'w ddyletswyddau statudol i gynnal asesiadau effaith ar gydraddoldeb o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswyddau Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Cymru 2011 ac i'r holl ystyriaethau perthnasol eraill.
- 9.2. Gwnaed y penderfyniad cyntaf i gyflwyno Premiwm yn Rhagfyr 2016, yn dilyn ystyriaeth o Asesiad Effaith Cydraddoldeb oedd wedi ei gynnal yn unol â'r gofynion statudol sydd ar y Cyngor.
- 9.3. Cwblhawyd Asesiad Effaith Cydraddoldeb cynhwysfawr wrth ystyried cynyddu'r Premiwm ym Mawrth 2021. Ers hynny, daeth y Ddyletswydd Economaidd-gymdeithasol i rym yng Nghymru ar 31 Mawrth 2021, sy'n berthnasol i Gyngor Gwynedd. Mae hyn yn golygu fod rhaid i'r Cyngor, wrth wneud "penderfyniadau strategol" megis penderfynu ar flaenoriaethau a gosod amcanion, ystyried sut y gallai ei benderfyniadau helpu i leihau anghydraddoldebau sy'n deillio o anfantais economaidd-gymdeithasol. Ymddengys y byddai graddfa'r Premiwm ar ail gartrefi ac anheddau gwag hirdymor yn "benderfyniad strategol" yn unol â'r ddyletswydd yma.
- 9.4. Fel nodir yn "Cefndir Deddfwriaethol" uchod, cyflwynwyd y grym i godi premiwm gan y Ddeddf Tai, gyda'r disgwyliad sylfaenol fod y rhai sy'n gallu fforddio mwy nag un eiddo yn cynorthwyo awdurdodau lleol yn ariannol i ymdrin â phroblemau tai yn eu hardaloedd, yn arbennig y rhai mwyaf bregus mewn cymdeithas sy'n methu cael cartref o gwbl.

- 9.5. Wrth benderfynu yn Chwefror 2021 i argymhell i'r Cyngor llawn gynyddu lefel y Premiwm i 100%, nododd aelodau'r Cabinet fod argyfwng tai o fewn y sir. Pwysleisiwyd yr egwyddor fod y Cyngor yn awyddus i drigolion gael cartrefi yn eu cymunedau, i sicrhau cymunedau sydd yn ffynnu. Ategwyd fod tai yn flaenoriaeth ac fod gofyn i sicrhau adnoddau ychwanegol er mwyn gweithredu'r Strategaeth Dai.
- 9.6. Credwn mai nod greiddiol y Premiwm, felly, ydi lleihau anghydraddoldebau sy'n deillio o anfantais economaidd-gymdeithasol.
- 9.7. Mae'r Asesiad Effaith Cydraddoldeb wedi cael ei ddiweddarau i adlewyrchu gofynion a datblygiadau diweddar, amgylchiadau newidiol, a chanlyniadau'r ymgynghoriad diweddar. Mae'r asesiad addasedig wedi ei gynnwys yn yr Atodiad.
- 9.8. Canlyniad yr Asesiad Effaith Cydraddoldeb yw fod ychydig o dystiolaeth y byddai cynyddu'r premiwm ar ail-gartrefi yn gwahaniaethau yn erbyn grŵp gwarchodedig, gyda data yn awgrymu fod perchnogion ail gartrefi yn tueddu i fod yn bobl hŷn ac yn adnabod eu hunain fel Saeson. Bwriad y polisi o safbwynt Premiwm Treth Cyngor yw cydnabod fod eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi yn cynyddu rhai o broblemau cymdeithasol Gwynedd, a dylai'r perchnogion wneud cyfraniad ariannol i liniaru peth o'r anfanteision maent yn eu hachosi.
- 9.9. Mae honiad wedi ei wneud fod y polisi o godi'r Premiwm yn un hiliol oherwydd lle mae perchnogion ail gartrefi yn byw, ond mae nifer o'r rhai sydd wedi ateb yr ymgynghoriad yn nodi mai Cymry sydd yn berchen ar eiddo yng Ngwynedd tra fod eu prif gartref y tu allan i Gymru. Bydd y Premiwm yn cael ei godi yn seiliedig ar nodweddion yr eiddo, nid nodweddion y perchennog, a bydd effaith bositif os ydi teuluoedd lleol yn gallu fforddio prynu eiddo yn eu hardal leol yn hytrach na gorfod symud i ffwrdd i gael cartref. Mae cydnabyddiaeth fod effaith ariannol negyddol ar bobl sy'n byw tu allan i Wynedd, gyda nifer helaeth ohonynt yn adnabod eu hunain fel Saeson. Yn unol â gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010 mae cynyddu lefel y Premiwm yn fodd cymesur o gyflawni nod ddilys, sef ariannu materion yn y maes Tai sy'n mynd i'r afael â peth o'r niwed mae ail gartrefi ac anheddau gwag yn eu hachosi i gymunedau Gwynedd.
- 9.10. Mae'r asesiad hefyd yn dod i gasgliad y byddai'r Premiwm yn cael effaith bositif ar y cyfan ar yr iaith Gymraeg a chydbwysedd cymunedau gan fod cynnyrch y premiwm yn ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai sy'n cynorthwyo teuluoedd lleol i brynu tŷ fforddiadwy. Fodd bynnag, nodir fod hyn yn ganlyniad nifer o ffactorau positif a negyddol sy'n effeithio ar yr iaith, sy'n cael sylw mewn nifer o fannau yn yr adroddiad yma a'r atodiadau.

10. DEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL (CYMRU) 2015

- 10.1. Mae dyletswydd i weithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy, sef ceisio sicrhau fod anghenion y presennol yn cael ei ddiwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion. Wrth weithredu yn unol â'r ddyletswydd gyffredinol yma mae angen i'r Cyngor ystyried pwysigrwydd effaith hirdymor, bod yn integredig, cynhwysol, cydweithio ac ataliol wrth ddatblygu a gweithredu'r cynnig gerbron.
- 10.2. Yn unol â gofynion y Ddeddf, mae Cyngor Gwynedd wedi mabwysiadu amcanion llesiant. Tynnir sylw penodol at yr amcanion canlynol:
- Cymunedau sy'n ffynnu ac yn llewyrchus i'r hir-dymor
 - Trigolion sy'n iach ac yn Annibynnol gyda Safon Bywyd Da
- 10.3. Mae'r Premiwm presennol yn ariannu Cynllun Gweithredu Tai y Cyngor, sy'n ymgais ragweithiol i gryfhau cynladwyedd y cymunedau hynny o fewn Gwynedd sydd â nifer uchel o ail gartrefi a thai gwag hir dymor.
- 10.4. Mae Strategaeth Tai y Cyngor yn nodi'r weledigaeth o "Sicrhau bod gan bobl Gwynedd fynediad at gartref addas o safon, sy'n fforddiadwy ac sy'n gwella eu hansawdd bywyd".
- 10.5. Mae'r Strategaeth yn adnabod pum amcan yr oedd yn rhaid ceisio eu cyfarch os oedd y Cyngor am gyflawni'r weledigaeth hon:
1. Neb yn ddigartref yng Ngwynedd
 2. Tai cymdeithasol ar gael i bawb sydd angen un
 3. Cartref pawb yng Ngwynedd yn fforddiadwy iddynt
 4. Tai Gwynedd yn amgylcheddol gyfeillgar
 5. Cartrefi yn cael dylanwad cadarnhaol ar iechyd a llesiant pobl Gwynedd.
- 10.6. Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn cynnwys nifer o brosiectau sydd, gyda'i gilydd, yn mynd ati i wireddu'r amcanion hyn.

11. UNRHYW YMGYNGHORIADAU A GYNHALIWYD CYN ARGYMELL Y PENDERFYNIAD

- 11.1. Mae'r adroddiad yn disgrifio canlyniadau'r ymgynghoriad cyhoeddus.
- 11.2. Mae'r mater hwn wedi cael ei flaen-graffu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 17 Tachwedd cyn i'r mater gael ei ystyried gan y Cabinet ar 22 Tachwedd. Nid rôl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio oedd rhoi barn ar lefel y Premiwm ar gyfer 2023/24 ond yn hytrach roi ystyriaeth i'r tystiolaeth sydd wedi gasglu a dod i gasgliad os yw'n ddigonol i alluogi'r Cabinet wneud argymhelliad a'r Cyngor llawn ddod i benderfyniad rhesymegol.
- 11.3. Penderfyniad y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio oedd i dderbyn bod y wybodaeth yn yr adroddiad a'r atodiadau yn cydymffurfio gyda'r canllawiau statudol a gofynion deddfwriaethol.
- 11.4. Penderfynwyd hefyd cynnig y sylwadau isod i'r Cabinet eu hystyried wrth benderfynu ar argymhelliad i'r Cyngor Llawn wneud penderfyniad terfynol ar y lefelau premiwm:
 - Bod angen cwblhau asesiad ieithyddol cynhwysfawr yn unol â Pholisi Iaith y Cyngor
 - Bod angen ystyried effaith y premiwm ar allu 'brodorion' i wneud bywoliaeth
 - Bod angen gweld ystadegau sydd yn dangos effaith y premiwm ar adfer tai gwag
 - Bod angen tystiolaeth am lwyddiant y premiwm. Beth sydd wedi ei gyflawni hyd yma?
 - Bod angen ymgynghori pellach ar ddefnydd y premiwm.
 - Beth yw'r cyfiawnhad o ddefnyddio premiwm ail gartref i gyllido digartrefedd? Derbyn bod yr egwyddor yn dderbyniol, ond beth yw'r dystiolaeth tu cefn i'r penderfyniad?
 - Bod angen cydblethu ystyriaethau'r premiwm gyda deddfwriaethau a mesurau Llywodraeth Cymru o reoli ail dai.
- 11.5. Adroddwyd ar y pwyntiau hyn ar lafar i'r Cabinet yn ei gyfarfod ar 22 Tachwedd. Mae'r sylwadau hefyd wedi cael eu hystyried pan yn paratoi'r adroddiad hwn i'r Cyngor Llawn.

12. OPSIYNAU

- 12.1. Mae angen i'r Cyngor roi ystyriaeth benodol i ffactorau lleol sy'n effeithio ar y farchnad dai ac argaeledd cartrefi, ac yn benodol yr astudiaethau a darganfyddiadau y cyfeirir atynt yn Rhan 4 yr adroddiad hwn. Dylid rhoi sylw hefyd i ganlyniadau'r ymgynghoriad cyhoeddus a'r Asesiad Effaith Cydraddoldeb a'r wybodaeth a chasgliadau yn deillio o'r elfennau yma o'r adroddiad.
- 12.2. Gellir crynhoi'r prif gasgliadau fel a ganlyn.
- 12.3. O gadw'r premiwm ar ei lefel bresennol bydd modd parhau i glustnodi swm blynyddol oddeutu £6m i'r gronfa sy'n cyllido'r amrediad eang o brosiectau yng Nghynllun Gweithredu Tai y Cyngor. Ers sefydlu'r cynllun hwnnw, mae chwyddiant wedi cael effaith ar hyfywdra achos busnes sawl prosiect unigol gyda chostau adeiladu wedi cynyddu'n sylweddol dros y ddwy flynedd ddiwethaf. Yn ogystal â hynny mae prisiau tai wedi cynyddu yn yr un modd hefyd wrth gwrs. Ond, gan fod costau'n Cynllun wedi eu seilio ar yr adeg lle roedd y premiwm ar gyfradd o 50%, dylai'r incwm ychwanegol o bremiwm 100% fod yn ddigonol i ymdopi gyda'r cynnydd prisiau.
- 12.4. Fodd bynnag, fel y mae'r adroddiad hwn yn ei amlinellu, mae'r sefyllfa ail gartrefi (ymysg ffactorau eraill) hefyd yn cael effaith ar ddigartrefedd erbyn hyn gan greu pwysau ariannol tebygol oddeutu £6m y flwyddyn. Ni allwn osgoi cyfarch y gost yma ac nid oes gennym adnoddau ar gael o fewn cyllidebau sylfaenol y Cyngor ar ei gyfer. Ni fyddai cadw'r premiwm ar gyfradd o 100% yn cynnig unrhyw gymorth tuag at ymdopi gyda'r pwysau ariannol hwnnw heb i ni leihau'r cyllid sydd ar gael i gyfarch elfennau eraill ein Cynllun Gweithredu Tai, ac felly cyflawni llai o gynlluniau.
- 12.5. Ar y llaw arall, byddai cynyddu'r premiwm i gyfradd o 150% yn ychwanegu oddeutu £3m o incwm blynyddol ychwanegol a byddai hynny'n gyfraniad tuag at ariannu'r pwysau ariannol sy'n ein hwynebu yn y maes digartrefedd. Golyga hynny y byddai modd parhau i glustnodi'r incwm a gesglir ar hyn o bryd ar gyfer cyllido'r Cynllun Gweithredu Tai a chyflawni popeth sydd ynddo heb orfod cwtogi uchelgais y Cyngor yn y maes hwn.
- 12.6. Mae'r Cabinet wedi gwneud ei argymhelliad gan ddod i'r casgliad nad oes modd sefydlu cyfiawnhad cyffelyb i gynyddu'r premiwm uwchlaw cyfradd o 150%. Nid yw nifer o'r camau pellach hyn megis newidiadau i'r gyfundrefn cynllunio na threth busnes wedi dod yn weithredol eto a felly nid ydym wedi cael cyfle i asesu ardrawiad y polisiau hyn yng ngwyneb newid sylweddol iawn yn y Premiwm, na'r oblygiadau ymarferol.

12.7. Nodir ym mharagraff 8.10 uchod fod cyfiawnhad rhesymegol yn bodoli dros gadw'r dreth ar eiddo gwag hir-dymor heb ein newid (h.y. ar 100%) er mwyn galluogi perchnogion i atgyweirio eu heiddo petai angen a dod â'r eiddo yn ôl i ddefnydd.

12.8. Ar ôl ystyried yr opsiynau uchod yn nghyd-destun y wybodaeth yn yr adroddiad hwn, yr atodiadau a'r astudiaethau y cyfeirir atynt, mae angen i'r Cyngor ddod i benderfyniad ar lefel y Premiwm i'w osod ar gyfer 2023/24. Mae Cabinet y Cyngor, yn ei gyfarfod ar 22 Tachwedd, wedi penderfynu:

Argymhell i'r Cyngor llawn ar 1 Rhagfyr 2022 mai'r canlynol yw'r opsiwn a ffafrir o safbwynt lefel y Premiwm ar Dreth Cyngor Ail Gartrefi ac Anheddau Gwag Hirdymor ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24:

- Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt ar ail gartrefi dosbarth A, yn unol ag Adran 12 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid).
- Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt ac yn CODI PREMIWM O 150% ar ail gartrefi dosbarth B, yn unol ag Adran 12B o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. cynyddu o 100% i 150%).
- Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt i gartrefi sydd wedi bod yn wag am 6 mis neu fwy ac yn CODI PREMIWM O 100% ar gartrefi sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy, yn unol ag Adran 12A o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid).

DOGFENNAU CEFNDIR

1. Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau (Rhagfyr 2020)
2. Strategaeth Tai
3. Cynllun Gweithredu Tai
4. Ail Gartrefi – Datblygu Polisiâu Newydd yng Nghymru (Dr Simon Brooks)
5. Ymateb y Cyngor i adroddiad Brooks
6. Ymatebion i'r Ymgynghoriad (gan eithrio dogfennau sydd yn cynnwys gwybodaeth eithriedig am unigolion)

BARN Y SWYDDOGION STATUDOL:

Swyddog Monitro:

Fel yr esbonnir ac amlygir yn yr adroddiad mae ystod o ffactorau sydd angen eu cloriannu wrth ddod at argymhelliad y Cabinet. Fe nodir yn gywir yn yr adroddiad fod y grym statudol ar gyfer gosod premiwm treth cyngor ar “ail gartrefi” ac eiddo gwag tymor hir wedi ei gynyddu i hyd at 300% drwy addasiadau i Ddeddf Cyllid Lywodraeth Leol 1992 ddaeth yn weithredol ar y 1af o Ebrill 2022. Wrth ystyried adolygu y premiwm a chynnydd posib o’r uchafswm statudol blaenorol (100%) mae’n bwysig fod y Cyngor yn rhoi ystyriaeth llawn i’r cyd destun a heriau yng Ngwynedd, canlyniadau yr ymgynghoriad a’r wybodaeth a barn sydd wedi ei dderbyn a chanlyniadau yr Asesiad Ardrawiad Cydraddoldeb. Mae’r adroddiad yn esbonio y materion sydd yn berthnasol i’r penderfyniad a chanlyniadau y prosesau ac mae argymhelliad y Cabinet yn seiliedig ar asesu ac chloriannu y ffactorau yma.

Pennaeth Cyllid:

Rwyf wedi cydweithio gyda’r Aelod Cabinet i baratoi’r adroddiad yma ac yn cadarnhau’r cynnwys.